

Кудряшов В.П.,

доктор економічних наук, професор,
заступник директора Науково-дослідного фінансового інституту
при Міністерстві фінансів України

ЦІЛЬОВЕ ВИКОРИСТАННЯ ПРИВАТИЗАЦІЙНОГО РЕСУРСУ

Використання приватизаційного ресурсу потребує обґрунтування з метою прискореного економічного зростання та розв'язання соціальних проблем. У статті окреслено напрями розподілу приватизаційного ресурсу, нові підходи до його використання.

The usage of privatization resource requires substantiation for accelerated economic growth and solution of social problems. The author outlines directions of distributing privatization resource and suggests new approaches for its utilization.

Проведення приватизації державного майна відіграє важливу роль в умовах перехідної економіки. Такі перетворення є підґрунтям реформування господарського комплексу, розв'язання складних соціальних проблем та становлення нової моделі економічного розвитку. Продаж державних активів у власність приватним та колективним інвесторам спрямовується на формування недержавного сектору економіки. Державні органи управління звільняються від виконання функцій підприємництва та зосереджуються на вирішенні питань макроекономічного регулювання, реалізації соціальних програм, стабілізації розвитку грошово-кредитної системи, активізації міжнародних відносин тощо. Ці заходи можливі лише за умови проведення виваженої державної політики приватизації. Однією з її складових є забезпечення раціонального використання ресурсу, залученого від приватизації майна державних підприємств.

Прийняття рішень щодо формування та використання коштів, залучених від приватизації державного майна, передбачає дослідження цілої низки проблем. До них, зокрема, належать такі: обґрунтування доцільності приватизації об'єктів, визначених для продажу в плановому періоді (з урахуванням впливу таких перетворень на розвиток галузі, регіону та економіки країни в цілому), зміни в динаміці показників інвестиційної діяльності, зайнятості, ціноутворення, надходжень доходів до державного і місцевих бюджетів, розвиток грошово-кредитної сфери, економічних відносин із зарубіжними країнами тощо.

На особливу увагу заслуговують проблеми визначення напрямів розподілу ресурсів, залучених від приватизації майна державних підприємств, забезпечення ефективного використання коштів, одержаних від приватизації об'єктів, створення необхідних умов для стабільного розвитку суб'єкта господарської діяльності в після-приватизаційний період та нарощення інвестиційного потенціалу підприємств.

© Кудряшов В.П., 2007

Метою цієї праці є аналіз використання приватизаційного ресурсу, що залучається для фінансування Державного бюджету України та обґрунтування напрямів його удосконалення.

В Україні на перших етапах формування ринкових перетворень надходження від приватизації спрямовувалися до складу доходів державного бюджету. Але з'ясувалося, що такий підхід має певні недоліки. Зокрема використання такого ресурсу не сприяло проведенню кардинальних перетворень у напрямі формування ринкової економіки. Залучені кошти спрямовувалися переважно на розв'язання поточних проблем. Що стосується фінансування модернізації приватизованих підприємств, проведення доприватизаційної підготовки об'єктів, структурної перебудови економіки, то для цього ресурсу, як правило, бракувало.

Згідно з класифікацією МВФ надходження від приватизації майна державних підприємств (участі у володінні активами підприємств державного сектору) відображаються у складі державного бюджету як від'ємне чисте кредитування. Воно визначається як різниця між сумою кредитів, що надаються державними органами, та їх погашенням. Такий ресурс не належить до доходів, одержаних від реалізації державних матеріальних активів, які враховуються як неподаткові капітальні надходження. Це пов'язано з тим, що доходи від приватизації розглядаються як продаж державної частки капіталу в підприємствах, яка була придбана раніше на основі трансфертів або вкладення капіталу. Такі операції дають змогу здійснити разове поліпшення бюджету.

Використання доходів від приватизації для фінансування бюджету компенсується тоді, коли одержані ресурси спрямовуються на придбання інших активів або погашення частини державного боргу. Коли ж уряд використовує надходження від приватизації для збільшення поточних видатків або зниження рівня оподаткування, то в період реалізації активів дефіцит не змінюється. А через певний проміжок часу він зростатиме¹.

До 2001 року включно надходження від приватизації в Україні спрямовувалися до складу доходів державного бюджету. Вони належали до неподаткових надходжень (доходів від власності та підприємницької діяльності). Переважна їх частка зараховувалася до доходів загального фонду бюджету. Зокрема в 2000 році вона сягала 96,52 %, а в 2001-му — 99,99 %.

Починаючи з 2002 року, надходження від приватизації державного майна використовуються з метою фінансування дефіциту бюджету. За рахунок таких надходжень здійснюється фінансування як капітальних, так і поточних видатків. Зарубіжні експерти, як правило, рекомендують спрямовувати такі ресурси для проведення структурної перебудови економіки, модернізації приватизованих під-

¹ Курс по макроэкономической и финансовой политике в странах с переходной экономикой. Том 1. Макроэкономические счета, анализ и прогнозирование. — К.: МВФ, 2004. — С. 76—77.

приємств, створення ринкової інфраструктури тощо. Досвід зарубіжних країн дає підстави дійти висновку, що витрачання такого ресурсу з метою фінансування поточних видатків є недоцільним.

Визначення напрямів використання приватизаційного ресурсу залежить насамперед від цілей приватизаційної політики. Метою проведення приватизації у 2004—2006 роках було “сприяння поліпшенню соціально-економічного становища України шляхом підвищення ефективності управління та розпорядження державним майном”. Реалізація такого курсу передбачала вкладення коштів в інноваційний розвиток підприємств, які мають стратегічне значення. Проектом Програми приватизації було визначено спрямувати на такі цілі не менш як 25 % приватизаційних коштів².

Для порівняння розглянемо направленість приватизаційних процесів у зарубіжних країнах. Проведення приватизації у Великобританії було спрямоване на подолання інфляції та забезпечення подальшого розвитку економіки. Для цього передбачалося досягнення таких цілей: пожвавлення конкуренції, стимулювання менеджменту до підвищення ефективності виробництва, формування широкого прошарку акціонерів, збереження обсягів видаткової частини бюджету. У Франції кошти, одержані від приватизації державного майна, спрямовувалися на погашення державного боргу та надання капітальних дотацій державним підприємствам. Таке їх використання розглядалося як ефективніше вкладення коштів порівняно з фінансуванням поточних бюджетних витрат. Воно також зменшувало прагнення урядовців до залучення якнайбільше коштів від приватизації³.

Група російських учених, зокрема А.М. Романов, Г.Б. Поляк, Є.Ф. Жуков, відзначають не тільки позитивні, а й негативні аспекти приватизації, коли перетворення не сприяли “підвищенню ефективності економіки”, навпаки, спостерігалось зниження темпів і обсягів виробництва. Було проведено демонополізацію державного сектору економіки, проте вона “трансформувалася в монополізацію невеликої частини підприємств, особливо в газовій, нафтопереробній галузях, сталеливарній промисловості”. Приватизація призвела також до диференціації населення за доходами, що не сприяє економічному зростанню⁴.

Врахування зарубіжного досвіду дає можливість дійти висновку про те, що кошти, одержані від приватизації державного майна, доцільно використовувати для розв’язання цілої низки проблем. До них, зокрема, належать підтримка кон-

² Четов М. Приватизація державного майна та управління об’єктами державної власності у контексті стратегії уряду. — Економіка України. — 2004. — № 7. — С. 10—17.

³ Казакова С. Досвід приватизації в європейських країнах та відмінності роздержавлення в Україні. — Бюлетень про приватизацію. — 2005. — № 11. — С. 24—27.

⁴ Взаимодействие макроэкономической и финансовой политик: перспективы и проблемы. — Финансы. — 2005. — № 10. — С. 76—77.

курентоспроможності вітчизняних підприємств, підвищення вартості державних активів, формування раціональної структури державної власності, вдосконалення управління державними корпоративними правами, формування ефективного власника приватизованих підприємств, забезпечення розвитку ринкової інфраструктури, впровадження інновацій, проведення структурної перебудови економіки, здійснення заходів із децентралізації управління державними фінансовими ресурсами, розв'язання соціальних проблем, сприяння розвитку фінансового ринку, зниження інвестиційних ризиків, створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення іноземного капіталу тощо.

В Україні склалася достатньо складна соціально-економічна ситуація. До найгостріших проблем можна віднести низьку конкурентоспроможність вітчизняних підприємств, наявність нераціональної структури господарського комплексу, недостатній розвиток малого й середнього бізнесу, низький рівень продуктивності та оплати праці. Не менш гострими є й соціальні проблеми. За рівнем доходів населення наша країна посідає останні місця у переліку держав Європи.

Надходження від приватизації державного майна в Україні відіграють важливу роль у виконанні бюджету. Зокрема фінансування дефіциту бюджету в 2004 році здійснювалося переважно за рахунок коштів, залучених від проведення приватизації державного майна. З 10,2 млрд грн загальної суми дефіциту на такі джерела припадало 9,4 млрд грн, або 92,16 %.

Згідно з Програмою діяльності Кабінету Міністрів України “Назустріч людям”, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів № 115 (115-2005-п) від 04.02. 2005 року та схваленою Постановою Верховної Ради України № 2426-IV (2426-15) від 04.02. 2005 року було задекларовано внесення суттєвих змін до порядку використання надходжень від приватизації державного майна. Зокрема передбачалося “відмовитися від використання приватизаційних надходжень як основного джерела фінансування дефіциту бюджету”. У Програмі наголошувалося на необхідності стимулювання процесу надходження інвестицій, прискорення технологічного й управлінського оновлення підприємств, що приватизуються. Але не визначалося, яким чином здійснюватиметься забезпечення раціональнішого використання коштів, залучених від приватизації.

Підходи до використання ресурсу від приватизації, ухвалені в попередні роки, не переглядалися і в 2005—2006 роках. Такі надходження й надалі належали до джерел фінансування державного бюджету. Зокрема Законом “Про Державний бюджет України на 2004 рік” (додаток № 2) передбачалося забезпечити фінансування бюджету за рахунок приватизаційного ресурсу в 5,22 млрд грн. На 2005 рік (згідно з редакцією Закону “Про Державний бюджет України на 2005 рік” від 20.12. 2005 року (додаток № 2) такий підхід не змінився, а суму від приватизації збільшено до 10,25 млрд грн. Основні показники фінансування державного бюджету в 2005 році відображено в таблиці 1.

**Таблиця 1. Фінансування Державного бюджету України у 2005 році
(планові показники), млрд грн**

Показники	Усього	Загальний фонд	Спеціальний фонд
Загальне фінансування	11,13	10,17	0,96
Фінансування за борговими операціями	0,88	—	0,88
Надходження від приватизації державного майна	10,25	10,17	0,08
Фінансування за активними операціями	0,00	0,00	0,00

Джерело: Закон України “Про Державний бюджет України на 2005 рік”, додаток № 2.

Порівняно з 2004 роком загальне фінансування у 2005 році (згідно із Законом України “Про Державний бюджет України на 2005 рік”) було збільшено на 50 % (з 7,42 до 11,13 млрд грн). При цьому переважну суму ресурсу (92,09 %) передбачалося залучити у формі надходжень від приватизації. Слід також звернути увагу на те, що лівова частка приватизаційного ресурсу (99,22 %) мала спрямовуватися на фінансування дефіциту загального фонду. Для забезпечення спеціального фонду передбачалося використати лише 0,78 % надходжень від приватизації та 8,62 % загальної суми фінансування бюджету.

Фактичне виконання державного бюджету в 2005 році мало істотні відмінності від затверджених законом показників (табл. 2).

**Таблиця 2. Фінансування Державного бюджету України у 2005 році
(фактичне виконання)**

Показники	Усього	Загальний фонд	Спеціальний фонд
Загальне фінансування	7,94	8,55	—0,61
Внутрішнє фінансування	6,99	8,17	—1,18
— позики	—1,44	—1,44	—
— надходження від приватизації державного майна	20,76	20,70	0,06
— фінансування за рахунок залишків коштів на рахунках бюджетних установ	—12,33	—11,09	—1,24
Зовнішнє фінансування	0,95	0,38	0,57
— позики	0,90	0,33	0,57
— що використовуються для управління ліквідністю	0,05	0,05	—

Джерело: Звіт Державного казначейства України про виконання Державного бюджету України у 2005 році.

Фактично у 2005 році було взято курс на скорочення обсягів бюджетного дефіциту і державного боргу під гаслом зменшення фінансового тягаря на майбутні покоління. Заплановані показники загального фінансування бюджету були виконані лише на 71,34 %. При цьому виявилось, що спеціальний фонд взагалі отримав від’ємне фінансування. Надходження від приватизації перевищили встановлений рівень більш як удвічі. Але такий приріст не був використаний для

збільшення інвестиційної діяльності. Економічні умови розвитку країни значно погіршилися. Мало місце істотне зниження темпів економічного зростання. Уряд вдався до збільшення частки імпортованої складової в кінцевому споживанні домогосподарств.

За оцінками експертів Рахункової палати України, однією з основних причин зниження темпів приросту ВВП у 2005 році у 4,6 разу (незважаючи на збільшення обсягів запозичень на 31,8 %) було нераціональне використання залучених коштів за умов боргу. Державні запозичення здійснювалися та використовувалися переважно для проведення рефінансування наявного боргу й фінансування поточних, а не капітальних витрат. Із загального обсягу зовнішніх запозичень у 7,2 млрд грн у 2005 році позики на фінансування інвестиційних проектів становили менше ніж 15 % (1 млрд грн)⁵.

Не було реалізоване положення Програми діяльності Кабінету Міністрів України “Назустріч людям” стосовно внесення змін до використання приватизаційного ресурсу і в 2006 році Законом України “Про Державний бюджет України на 2006 рік” було заплановано забезпечити фінансування бюджету шляхом мобілізації надходжень від приватизації на суму 2,12 млрд грн. Але виконання планів фінансування Державного бюджету України у 2006 році виявилось досить напруженим. Показники забезпечення загального обсягу фінансування були виконані лише на 28,07 %. А надходження від приватизації — всього на 26,42 % (табл. 3).

Натомість було істотно збільшено фінансування за борговими та активними операціями. Слід звернути увагу також на те, що зменшення загального фі-

Таблиця 3. Фінансування Державного бюджету України у 2006 році, млрд грн

Показники	План з урахуванням внесених змін на 2006 рік	Частка до загальної суми фінансування (%)	Фактично виконано		Виконання плану (%)
			Частка до загальної суми фінансування (%)	Частка до загальної суми фінансування (%)	
Загальне фінансування	13,49	100	3,79	100	28,09
Фінансування за борговими операціями	1,53	11,34	2,02	53,30	132,03
Фінансування за рахунок надходжень від приватизації	2,12	15,72	0,56	14,78	26,41
Фінансування за активними операціями	9,84	72,94	1,21	31,92	12,29

Джерело: розраховано за даними Державного казначейства України.

⁵ Про результати аналізу внутрішніх і зовнішніх запозичень на фінансування Державного бюджету України / Підготовлено департаментом з питань державного боргу, міжнародної діяльності та фінансових установ і затверджено постановою Колегії Рахункової палати від 27.04.2006 року № 11-1 / Київ: Рахункова палата України, 2006. — Випуск 11.

нансування (що зумовлене переважно невиконанням обсягів надходжень від приватизації) супроводжувалося зростанням від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі. Частково погіршення показників макроекономічного розвитку України відбулося через проведення невваженої політики фінансування державного бюджету.

За сім місяців 2006 року на поточне споживання попереднім урядом було використано майже всі залишки коштів на казначейському рахунку — близько 12 млрд грн, а державні запозичення, передбачені Законом про бюджет 2006 року, не здійснювалися взагалі⁶.

На переконання М.Я. Азарова, кошти від приватизації не можна вважати доходами. За міжнародною класифікацією вони не належать до надходжень бюджету. Доходи від приватизації мають спрямовуватися на реконструкцію, модернізацію виробництва, на реалізацію великих інфраструктурних проєктів, а не на проїдання⁷.

Такий підхід є цілком справедливим як з економічної точки зору, так і з урахуванням досвіду зарубіжних країн. Для забезпечення поступального розвитку України насамперед слід розв'язувати економічні проблеми. Проведення структурних перетворень має стати підґрунтям підвищення рівня добробуту громадян. Проте слід звернути увагу і на можливе часткове використання приватизаційного ресурсу для забезпечення поточних, передусім соціальних видатків. Це зумовлено загостренням соціальної ситуації в нашій країні. Для її поліпшення доцільно визначити квоту надходжень від приватизації, які мають спрямовуватися на фінансування поточних видатків (у складі фінансування бюджету).

Спрямування частини приватизаційного ресурсу на фінансування соціальних видатків підтримується багатьма народними депутатами України. Зокрема в ході обговорення Державного бюджету на 2007 рік ними було запропоновано спрямувати позапланові доходи, одержані від приватизації державного майна, на збільшення мінімального прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати⁸.

Не можна не враховувати й витрати на підготовку об'єктів до приватизації та забезпечення її проведення. Зокрема для цього треба правильно визначити реальну вартість майна, що підлягає приватизації. Потребує витрат оплата послуг національної мережі аукціонних центрів, фірм та фізичних осіб, залучених до робіт, пов'язаних із проведенням доприватизаційної підготовки об'єкта, опублікування повідомлень у засобах масової інформації. До додатко-

⁶ 2006 рік: поворот до бюджетної стабільності й економічного зростання. — Сайт Міністерства фінансів України / www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=67.....

⁷ Азаров Н. Если мы создадим свободные зоны, где будут работать мясокомбинаты, грош нам цена. — Бизнес. — 2006. — 21 жовтня. — С. 29.

⁸ http://epravda.com.ua/news_print/2006/12/19/51555.htm

вих робіт належать проведення екологічного аудиту, надання послуг юридичних фірм, зберігачів та реєстраторів, експертів, радників і консультантів у процесі приватизації, провадження інформаційно-пропагандистської та рекламної діяльності тощо.

Приватизаційний ресурс необхідно більш цілеспрямовано використовувати для розв'язання зазначених вище проблем. Ураховуючи стан економічного й соціального розвитку України, доходи, залучені від приватизації, слід розподілити на кілька напрямів. Перший пов'язаний із забезпеченням модернізації та реструктуризації приватизованих і корпоративізованих підприємств. Другий — із фінансуванням державних інвестиційних проектів. Третій зводиться до збільшення поточних (і насамперед соціальних) видатків. Для кожного бюджетного року (періоду) слід визначити найдоцільніші обсяги кожної з названих частин.

На 2007 рік передбачено запровадити виваженіші підходи. Надходження від приватизації є цільовими і спрямовуються на зміцнення економічного потенціалу країни, проведення структурних реформ, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та нарощення інвестиційної активності.

Зокрема запроваджене цільове використання надходжень від приватизації державного майна на підтримку:

- паливно-енергетичного комплексу — 0,4 млрд грн;
- житлово-комунального господарства та соціально-економічного розвитку регіонів — 2,3 млрд грн;
- агропромислового комплексу — 1,9 млрд грн;
- обробної промисловості — 1 млрд грн;
- будівельної галузі (стимулювання житлового будівництва й реконструкції житла) — 1,4 млрд грн.

Такий підхід є кроком уперед порівняно з періодами, що минули. Вперше в нашій країні чітко визначено конкретні напрями використання надходжень від приватизації. Позитивним слід вважати й те, що одержані доходи спрямовуватимуться на забезпечення інвестицій.

Проте використання такого ресурсу потребує подальшого вдосконалення. Для підвищення результативності бюджетної політики слід визначити, яких конкретно показників передбачається досягти внаслідок витрачання такого ресурсу. Зокрема, як зміниться стан паливно-енергетичного комплексу, житлово-комунального господарства, обробної промисловості та інших зазначених напрямів унаслідок проведення бюджетного фінансування. Бюджетна стратегія має спрямовуватися на досягнення конкретних показників прискорення економічного розвитку на основі використання важелів фінансування бюджету.

Характерно, що приватизаційний ресурс на початкових етапах розробки державного бюджету на 2007 рік (у вересні—жовтні 2006 року) передбачалося спрямувати на формування доходів загального фонду. Такі надходження при-

значалися на фінансування інвестиційних програм: в АПК, ПЕК, ЖКГ, обробній промисловості та створення Стабілізаційного фонду. Що стосується фінансування бюджету, то його планувалося здійснювати за рахунок державних внутрішніх і зовнішніх запозичень та коштів від депозитів або цінних паперів⁹.

Пропозиції зі спрямування приватизаційного ресурсу до загального фонду державного бюджету не можна вважати доцільними. По-перше, такий підхід є поверненням до практики віднесення коштів від приватизації до доходів бюджету, що не враховує досвіду зарубіжних країн. По-друге, слід звернути увагу на достатньо високі ризики мобілізації таких надходжень, що може стати причиною невиконання прийнятих програм. Третє зауваження стосується того, що прийняття такого порядку передбачає законодавче визначення напрямів використання зазначеного ресурсу у складі загального фонду. Механізм забезпечення таких програм із загального фонду (порівняно з фінансуванням бюджету) має специфічні особливості, які недостатньо відпрацьовані в нашій країні.

Слід звернути увагу й на те, що деякі публікації містять негативні оцінки щодо використання коштів, залучених від приватизації у 2006—2007 роках. Аргументація таких зауважень зводиться до того, що вітчизняні інвестори в таких випадках замість фінансування оновлення основних фондів та впровадження новітніх технологій спрямовуватимуть їх на викуп об'єктів приватизації. Внаслідок цього такий ресурс може бути мобілізований до державного бюджету та витратитися на забезпечення соціальних видатків. При цьому значна частина доходів населення витратитиметься на придбання імпортних товарів¹⁰.

Такі зауваження є слушними і їх слід врахувати. Для раціональнішого використання приватизаційного ресурсу слід чітко визначити напрями його використання. Кошти, залучені від приватизації державного майна, повинні мати цільовий характер. Переважну їх частку необхідно спрямовувати на забезпечення інвестиційних програм. У такому разі здійснюватиметься фінансування не зарубіжних фірм, а вітчизняного виробника.

Згідно з бюджетною стратегією на 2008—2010 роки в Україні до пріоритетних завдань фінансування дефіциту державного бюджету за рахунок боргових джерел віднесено посилення координації державних запозичень з бюджетною та грошово-кредитною політикою; утримання державного боргу відносно ВВП на економічно безпечному рівні; збереження відношення витрат на обслуговування боргу до бюджетного дефіциту на рівні не більше як 1 до 3; своєчасне виконання завдань за державним боргом; оптимізацію структури боргу за валютою та строками погашення; зменшення вартості внутрішніх запозичень та розвиток внутрішнього фінансового ринку; сприяння зниженню вартості зовнішніх запо-

⁹ Бюджет—2007: для людини і для держави. — Урядовий кур'єр. — 2006. — 22 жовтня.

¹⁰ Импорт и приватизация угрожают экономике. — Экономические известия. — 2007. — 5 февраля.

зичень; удосконалення управління ліквідністю ЄКР; застосування активних операцій з державним боргом.

Поставлені завдання є справді важливими. Проте не взяли до уваги одне з головних завдань боргової політики держави — забезпечення раціонального використання залучених державою ресурсів. Вони повинні мати чітко визначене цільове спрямування та забезпечувати отримання як економічного, так і соціального ефекту. З економічної точки зору фінансування дефіциту має стати підґрунтям для реалізації державних програм, які спрямовуються на створення умов для забезпечення економічного зростання та збільшення обсягів державних активів. Соціальний ефект досягається шляхом поліпшення надання соціальних послуг. Слід враховувати й те, що фінансування інвестиційних проектів за рахунок бюджетних коштів впливає не тільки на розвиток державного сектору, а й підприємницької діяльності та операцій на внутрішніх і зовнішніх ринках.

При оцінюванні впливу дефіцитного бюджетного фінансування на формування державного боргу слід звернути увагу на те, що надходження від приватизації та фінансування дефіциту за активними операціями не призводять до збільшення заборгованості держави. Тому їх не слід враховувати в загальній сумі дефіциту при визначенні безпечного рівня державного боргу. Загальний обсяг фінансування державного бюджету на 2007 рік становить 15,72 млрд грн. Відносно ВВП це становить 2,55 %. Якщо зменшити таку суму на величину доходів, що передбачається отримати від приватизації та активних операцій держави, то обсяг дефіциту скоротиться до 11,63 млрд грн, або до 1,96 % ВВП.

На період до 2010 року у структурі фінансування державного бюджету передбачаються істотні зміни (табл. 4).

Загальна сума фінансування державного бюджету у 2010 році збільшується (порівняно з 2007 роком) на 52,5 %. А якщо порівняти прогностичні показники з рівнем, досягнутим у 2006 році, таке зростання передбачається більше ніж у 6 разів (станом на 1 січня 2007 року загальне фінансування сягнуло 3,79 млрд грн). Проте збільшення частки фінансування бюджету відносно ВВП не прогнозується. Таким чином, з одного боку, буде збільшено обсяги фінансування бюджету, з другого — дотримуватимуться його безпечного рівня.

Загальна сума приватизаційного ресурсу, що мобілізується до державного бюджету, поступово скорочуватиметься: 2008 року він зменшується, порівняно з показником 2007 року, на 0,48 млрд грн. Далі таке скорочення становитиме 2009 року — 0,91 млрд грн, 2010 року — 1,29 млрд грн.

Зменшується і частка надходжень від приватизації відносно ВВП з 1,43 % у 2008 році до 0,84 % у 2010 році. Загальна величина запозичень у 2010 році становитиме 2,33 % ВВП. Зміна структури запозичень передбачається шляхом збільшення як внутрішніх, так і зовнішніх складових. При цьому їх частка у ВВП збільшуватиметься до 2009 року включно. Починаючи з 2010 року, передбачається її зменшення.

Таблиця 4. Джерела фінансування Державного бюджету України

	Фінансування Державного бюджету України					
	млн грн			у % до ВВП		
	Роки					
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Загальне фінансування	18054	20920,2	23967,5	2,55	2,55	2,55
Внутрішнє фінансування	3573,3	5823,4	7460	0,50	0,71	0,79
запозичення	6850,8	10228,1	10921,5	0,96	1,25	1,16
погашення	3277,5	4404,7	3461,5	0,46	0,54	0,37
Зовнішнє фінансування	4370,5	5891,9	8598,2	0,62	0,72	0,92
запозичення	6606,9	10834,3	11002,2	0,94	1,32	1,17
погашення	2236,4	4942,4	2404	0,32	0,60	0,25
Фінансування за рахунок надходжень від приватизації	10110,2	9204,9	7909,3	1,43	1,12	0,84

Джерело: Прогноз показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, витратків і фінансування на 2008—2010 роки, схвалений постановою Кабінету Міністрів України від 25 вересня 2006 року № 1359.

Зарубіжні інвестори пропонують запровадити суттєві зміни у процес проведення приватизації великих підприємств в Україні. Зокрема Шетлер-Джонс Р. для підвищення вартості державних активів рекомендує здійснювати продаж акцій приватизованих підприємств на зарубіжних фондових ринках. Для цього запропоновано на першому етапі розміщення цінних паперів здійснювати продаж акцій інвестору в розмірі 49 % з обов'язковою вимогою виведення їх на міжнародні біржі. На другому етапі запропоновано проводити підготовку до розміщення другої половини акцій. Такий підхід, на думку експерта, забезпечить державі більші доходи, ніж одноразовий продаж контрольного пакета акцій. Державний бюджет поповнюватиметься в кілька етапів. Перший — це продаж 49 % акцій підприємства. Потім — продаж другої половини пакета акцій. Але це вже буде продаж підприємства з модернізованими виробничими потужностями й західними принципами управління. Крім того, держава залишить за собою істотний контроль за діяльністю підприємства і після освоєння інвестицій¹¹.

Такий підхід має раціональне підґрунтя. Запровадження рекомендованої системи може стати основою підвищення капіталізації підприємств, що перебувають у стадії приватизації, та збільшення обсягів фінансування бюджету. Але проведення таких операцій потребує поглибленого обґрунтування планів приватизації стосовно кожного об'єкта. До того ж слід звернути увагу на вкрай складні та довготривалі процедури проведення таких операцій.

Використання приватизаційного ресурсу в Україні не має виваженої цільової спрямованості. Воно потребує обґрунтування з метою спрямування на при-

¹¹ Приватизація. Нова точка відліку. — Голос України. — 2006. — 17 січня.

скорення економічного зростання та розв'язання соціальних проблем. Кошти, залучені від приватизації державного майна, повинні мати чітко визначений, цільовий характер.

До найважливіших напрямів використання приватизаційного ресурсу в зарубіжних країнах належать фінансування проведення структурної перебудови економіки, модернізація приватизованих підприємств, формування ринкової інфраструктури, підтримання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, упорядкування структури державної власності, розв'язання соціальних проблем тощо.

2005 року в Україні було проголошене запровадження нових підходів до використання приватизаційного ресурсу. Державною владою було затверджено курс на спрямування надходжень від приватизації на стимулювання інвестиційної діяльності та прискорення технологічного й управлінського оновлення підприємств. Проте як у 2005-му, так і в 2006 роках такий курс не було реалізовано.

На 2007 рік передбачено запровадити більш виражені підходи щодо використання приватизаційного ресурсу. Надходження від приватизації мають цільовий характер і спрямовуються на зміцнення економічного потенціалу країни, проведення структурних реформ, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та нарощення інвестиційної активності.

Таку програму можна вважати раціональнішою. Проте, з урахуванням досягнутого стану економічного і соціального розвитку України, доходи, залучені від приватизації, доцільніше розподілити на кілька напрямів. Перший пов'язаний із забезпеченням модернізації та реструктуризації приватизованих і корпоратизованих підприємств. Другий — із фінансуванням державних інвестиційних проєктів. Третій зводиться до збільшення поточних (і насамперед соціальних) видатків. Для кожного бюджетного року (періоду) слід визначити найдоцільніші обсяги кожної із названих частин.

Згідно з прогнозом показників зведеного бюджету України на 2008—2010 роки передбачається зменшення як обсягів використання приватизаційного ресурсу, так і його частки у відсотках до ВВП. Такі зміни мають супроводжуватися активізацією його використання, спрямованого на розв'язання економічних і соціальних проблем розвитку країни. Слід розробити прогнози спрямування такого ресурсу на конкретні програми та визначити можливий вплив на розвиток України.